

Alex van Stipriaan

Alex van Stipriaan is hoogleraar Caraïbische geschiedenis aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Hij publiceert veel over de geschiedenis van slavernij en marronage in Suriname.

Welk nut heeft geschiedenis volgens u?

Stel je een mens met geheugenverlies voor, dat is hetzelfde als een samenleving zonder geschiedenis. Alles wat een mens doet is bepaald door zijn opvoeding, zijn cultuur, zijn interacties met anderen, zijn genetische samenstelling, enzovoort. Dat geldt ook allemaal voor geschiedenis.

Kunt u zich nog veel herinneren van de geschiedenislessen op de middelbare school?

Alle heroïsche verhalen vond ik prachtig, van de Bijbelse in het Oude Testament – ik zat op christelijke scholen – tot die uit de wereldgeschiedenis en de Nederlandse geschiedenis. De heer Klaversma sprak in de eerste en tweede klas

van de middelbare school altijd in termen van: 'En toen werd Engeland boos op Nederland'. Dat klinkt nu heel kinderachtig, maar het bracht het wel heel dichtbij. Bovendien, hoe kinderachtig is het eigenlijk in deze tijden van Trump, Bolsonaro, Johnson en Erdogan?

Wat is uw meest dierbare bezit dat ook historische waarde heeft?

Mijn lichaam en geest, voortgekomen uit en staande op een lange biologische en culturele geschiedenis – voor mij van onschatbare waarde.

Marrons met percussie-instrumenten. Foto genomen tussen 1940 en 1945 in Suriname. Bron: Anefo/Nationaal Archief.

Als u morgen een historische documentaire zou mogen maken, waarover zou die dan gaan?

Over Surinaamse marrons, de nakomelingen van Afrikanen die zijn gevlucht uit de slavernij en zich in het binnenland van Suriname vestigden. Daarna werden ze een soort tweederangsburgers in eigen land. Nu zijn ze demografisch en politiek een factor waarmee Suriname serieus rekening moet houden. Hun geschiedenis is dramatisch, maar ook zeer veerkrachtig, en hun cultuur is complex en uitdagend. De meerderheid van hen leeft nu in diaspora. De documentaire zou gaan over de vraag hoe deze relatief kleine cultuurgroep zich verhoudt tot een globaliserende wereld en omgekeerd.

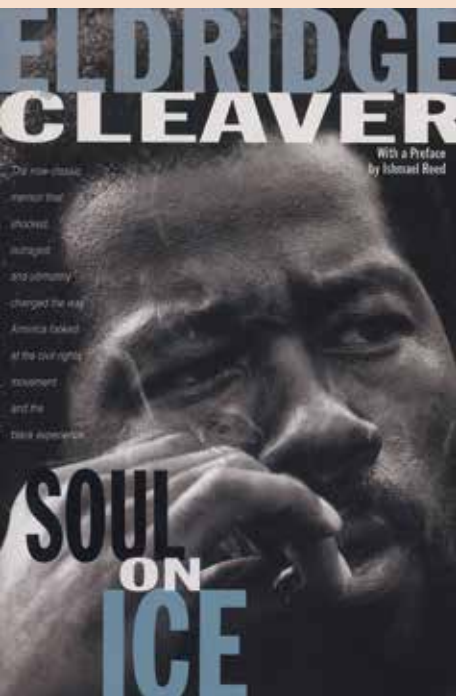
Welke historische film heeft de meeste indruk op u gemaakt?

Apocalypse Now. Mijn generatie is op een of andere manier opgegroeid met de Vietnamoorlog, dus het hoorde een beetje bij het verhaal van onze jeugd. Bovendien was de verwijzing in het tweede deel naar Joseph Conrads Heart of Darkness (over expeditie in Congo) superintrigerend.

Welke historische studie maakte de meeste indruk op u?

Toen ik 17 jaar was, las ik *Soul on Ice*, het autobiografische statement van de Amerikaanse Black Panther Eldridge Cleaver, dat hij in de gevangenis had geschreven. Ik was tot in mijn ziel geraakt. Wetenschappelijk ben ik ooit heel erg geraakt door *Houses and Yards among Caribbean Peasantries* van Sidney Mintz en door *First Time en Silencing the Past* van de Haïtiaanse historicus Michel-Rolph Trouillot over de productie van geschiedenis.

Wat is volgens u het belangrijkste in het geschiedenisonderwijs?

Nadenken over de eigen positie als individu en als samenleving en natie in een lang proces van wording, dat nooit op zichzelf maar altijd in relatie tot anderen staat. Het gaat dus om het begrijpen van connecties en interacties, van vroeger tot nu. Dat levert meteen ook een flinke dosis relativisering op, wat we in het huidige schreeuwtijdperk goed kunnen gebruiken. Velen zijn namelijk geneigd zichzelf te groot en te belangrijk te maken en daarmee de ander uit het oog te verliezen.

Wat is voor u een belangrijke lieu de mémoire?

De wereld is één grote lieu de mémoire.

Welke historische periode spreekt u het meest aan?

De wereldgeschiedenis van de laatste duizend jaar, omdat in die periode de aardbol langzamerhand tot in alle uithoeken met elkaar verbonden is geraakt. Dat is een geschiedenis van heel veel geweld (waar ik minder van houd), maar ook van veel culturele uitwisseling en interactie (waarvoor ik bovengemiddelde interesse heb).

‘Elk contact dat ik heb met marrons in een van de dorpen in het Surinaamse binnenland is voor mij een historische sensatie. Zij zijn de levende erfenis van historische veerkracht’

Welke historische persoon spreekt u het meest aan?

Ik ben geïnteresseerder in ‘kleine mensen’ – die lang niet altijd een traceerbare naam hebben in de geschiedenis – dan in Grote Helden. Die laatsten worden pas interessant als ze ook ‘kleine mensen’ blijken te zijn geweest.

Denkt u dat de historische canon nut heeft voor het geschiedenisonderwijs?

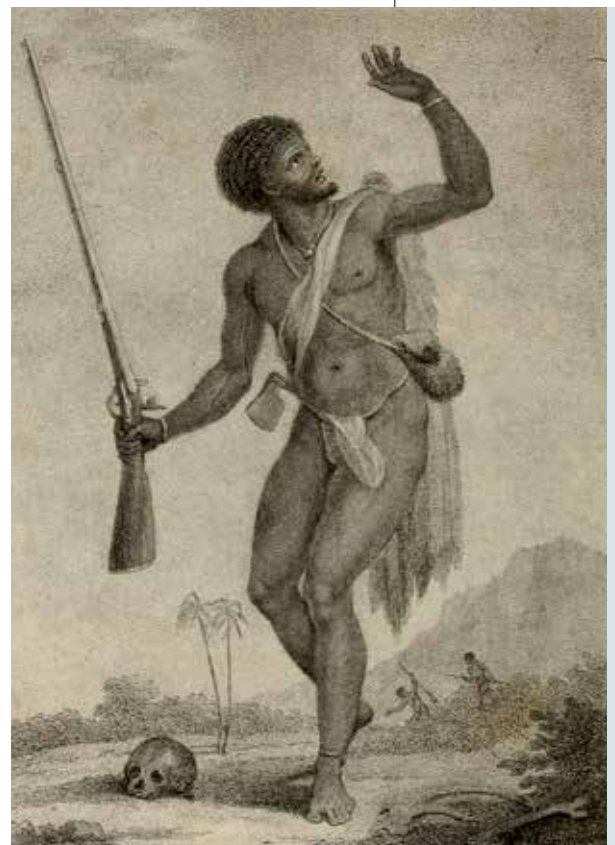
Het is wel goed om scholieren enig bewustzijn van plaats en tijd en volgorde mee te geven, evenals van grote thema's, maar er is en blijft een enorm gevaar van eenzijdigheid, buitensluiting, heldenverering en nationalisme waar ik niet van houd. Dus ik pleit voor een canon als lichte handreiking en vooral met veel verschillende verhalen daaromheen en daarin.

Hoe vindt u dat geschiedenisonderwijs aan een middelbare school moet worden gedoceerd?

Ik zou willen dat er veel meer projectonderwijs was, waarin aan de hand van thema's meerdere vakken, waaronder dus geschiedenis, met elkaar worden geïntegreerd. Die vakken moeten op zichzelf wel zelfstandig blijven, maar regelmatig zo'n themaproject aanbieden. Separate vakken zijn goed om de diepte in te gaan, themaprojecten zijn goed om de breedte en samenhang te begrijpen. Daar kan de meest moderne technologie voor worden ingezet, maar het staat of valt met enthousiaste en betrokken docenten. Die zijn goud waard.

Ben Vriesema is hoofdredacteur van Kleio.

Een marron. Gravure naar een tekening van John Gabriel Stedman, 1806.

Wat is de meest recente ‘historische sensatie’ die u heeft gehad?

Elk contact dat ik heb met marrons in een van de dorpen in het Surinaamse binnenland is voor mij een historische sensatie. Zij zijn de levende erfenis van Afrika, van de slavernijgeschiedenis, van historische veerkracht. Als ik een hand schud, of een brasa (knuffel) geef, of samen een gesprek voer, dan raak ik dat allemaal aan. ■